

ČESKÉ PRÁVO

ČASOPIS SPOLKU NOTÁŘŮ ČESKOSLOVENSKÝCH.

ŘÍDÍ PROF. Dr. EM. SVOBODA S KRUHEM REDAKČNÍM.

VYCHÁZÍ KAŽDÝ MĚSÍC MIMO ČERVENEC A SRPEN. — REDAKCE A ADMINISTRACE V PRAZE-II. VÁCL. NÁM. 28. — PŘEDPLATNÉ ROČNĚ 20 K I S POŠTOVNÍ ZÁSILKOU. — JEDNOTLIVÉ ČÍSLO 2 K.

ROČNÍK I.

V PRAZE, V BREZNU 1920.

ČÍSLO 11.

Emil Svoboda:

Pozemková reforma a vlastnictví.

1. V první chvíli politického osvobození snad jsme ani nepocitovali tak sime jako dnes pocítujeme, že nerozlučným článkem národního osvobození jest osvobození hospodářské. Máme svobodu politickou, ale o hospodářskou budeme dlouho a těžce zápasiti. Konečným vítězem ohromného boje bude národ, který nejdříve dovede práci využiti bohatství své země a svého ducha. Bude to zápas velmi těžký, protože bude zápasem i proti naší vlastní povaze národní. Jsme opravdu silni tam, kde jde o skutky národního semknutí, vzepření se, zasazení rány odporu, ale až dosud vždy jsme ukazali světu povážlivou slabost v dlouhodobé práci soustavného budování, jehož plody nepřicházejí zjevně a hned, nýbrž znenáhla, takřka nepozorovatelně, po těžké, na pohled bezvýsledné práci. Zejména jsme slábí tam, kde nás cizí nátlak nezasobuje potřebnou náladou vzdoru. Snad by naše, čistě slovanská modlitba zněla: »Pane Bože, dej hodně, ale hned. Cheeš-li mne však učiti trpělivosti a odříkání, raději skočím rovnýma nohama, se zavřenýma očima — ať do propasti, nebo do ohně.«

Tato náchylnost — čistě slovanská — k výstřednosti a katastrofálnímu řešení věci, bude největším nepřítelem ve snaze, aby přerod poměru mezi člověkem a plodící zemí vyvinul se šťastným směrem a bez těžších ofěr života hospodářského. Reforma pozemková jest problém všesvětový, obecně lidský. Těžko odhadovati, ale myslím že není daleko čas, kdy v kulturních zemích nebude zaostatého koutu, kde by několik rodin drželo tři čtvrtiny plodné půdy a kde by statisíce bezzemků marně usilovaly o kousek země, aby jim bylo dopřáno, volně pracovat — na svém.

U nás jest věc tato zvláště naléhavá. Myšlenka národní jde tu ruku v ruce s myšlenkou sociální spravedlnosti. Bělohorské neštěstí způsobilo, že jsme ztratili svou zemi politicky — i hospodářsky. Jsem přesvědčen, že Rakousko, věrno tradici Habsburské, bylo by se pokusilo doraziti náš národ novou loupeží majetku nemovitého, kdyby bylo zvítězilo. Pro nás je tedy jasná dráha: dokonati vyvazení zemědělské půdy — vrátiti národu, což

jeho jest, osvoboditi lid, který dosud pěstuje svou půdu v cizích službách.

2. Ale při tom třeba si uvědomiti, že v otázce zlidovění a znarodnění půdy nepřijde jakýsi zázračný 28. říjen. Dnes už jsme pořádně vystřízlivěli z ilusí konce roku 1918. Dnes už cítíme docela jasně, že náhlý převrat politického osvobození vleče za sebou úžasnou práci budování toho, co bylo ztraceno odtržením od administrativy, staletou prací vytvořené a samočinně táhnoucí po pevných, soustavně vybudovaných tratích. Ale zemědělství, živel u všech národů a za všech období dějin konservativní, nutí k daleko a daleko větší opatrnosti a důkladnosti uvažování, má-li býti zavedeno mocenským zásazením na nové dráhy vývojové bez účinků katastrofálních. Volá-li se zde po trpělivosti a soustavnosti, po domýšlení věcí do důsledků — není to ani fráze ani reakcionářství. Je to prostě počítání s tím, že život není ani matematika ani logika, nýbrž psychologie.

Narážíme na dvojí živel zdrcující síly: na tisíciletou skutečnost sociální psychologie, nazvanou vlastnictvím, která je skutečností statickou, tlínoucí ke klidu a na druhý živel, dynamický, tonzící po soustavném vývoji — zemědělskou techniku. Věc je tím složitější, že druhý, dynamický živel je v poměru závislosti k prvému. Rozřešení otázky vlastnictví bude určovati vývoj zemědělské techniky výrobní, jako tomu bylo vždycky a všude. Jinou tvářnost mělo zemědělství v období feudálním a nevolnickém, jinou tvářnost má zemědělství, založené na zásadě individuálního vlastnictví, jinou tvářnost bude mít v období, kdy snad bude dovršeno dílo socialisace půdy. Není pravda, že by tu šlo jen o změny administrativně-technické. Jde o přerod psychologický, o změnu duše zástupů, o změnu myšlení a citění v davech pracujícího lidu. Nejde o usnesení, zákon, mocenský akt státní. Jde o vývoj k novému stupni nazírání na život a smysl života. Jak se zdá, nedospěli ani v Rusku katastrofou politickou k odstranění vlastnictví, nýbrž spíše k tomu, aby se vlastníky stali jiní lidé, kteří již začínají pomýšleti na obranu vlastnictví, kteří přestali nazývati vlastnictví loupeží od té chvíle, kdy se ho zmocnili.

3. Význačný politik se před časem vyjádřil, že vlastnictví jest pouhá fikce, t. j. věc neskutečná, předstíraná.

Nechci býti zlomyslným, ale skoro mám za to, že by bylo dobře, začít u něho s pokusem, jaká reakce se asi dostaví, odstraní-li se »fikce«, kterou nazýváme vlastnictvím. Mohl by životem ověřiti to, co lehkomyšlně vyjádřil slovem. Mám za to, že vlastnictví není o nic více fikcí než sám život lidský. Nemůže jíti o to, aby tato živelní síla psychická se světa byla sprovedena, nýbrž o to, aby byla vpravena do určitých břehů. Vždyť také nikoho nenapadne, aby horská říčka byla odstraněna, nýbrž o to, aby z nepřítelů člověka, jeho života a majetku, učiněn byl přítel, spojenec, spolupracovník — to je smysl a účel prací, které označujeme slovem »hrzení bystřin«. A obdoba mezi živelními silami přírodními a živelními silami ducha lidských davů vmucuje se neodolatelně.

Vlastnictví objevuje se v otázkách reformy pozemkové ve dvojí podobě. Jednak jako dějinná skutečnost, uchovávána z minulosti, jednak jako součinitel budoucího vývoje. Prvým úkolem tedy bude, zaujmouti stanovisko k dnešnímu vlastnictví jako živoucí, historicky vytvořené skutečnosti. A tu bych rád zdůraznil jednu věc, která boudze opět a opět se máte a vence ztezuje jasné pochopení a správné zodpovězení otázek: Není všechno právo, co jest spravedlivé a není všechno spravedlivé, co jest právo. Ze všech sil se musíme snažiti, abychom právem učinili jen to, co jest spravedlivé, ale z důvodu zachování radu právního, který jest kostrou společenského života, musíme se zatím skloniti před tím, co platí za právo, i když pocítujeme jeho rozpor s tím, co bychom nazvali spravedlivým s vyššího hlediska mravního.

Uvážíme-li tento důležitý rozdíl, můžeme říci, že (v celku myšleno) všichni vlastníci v českých zemích drží svůj nemovitý majetek po právu. Neexistuje třída vlastníků, o nichž by bylo možno říci, že mají půdu ve vlastnictví protiprávně. I když způsob, jakým před věky jejich předchůdcové nabyli svých pozemkových držav, objevuje se nám jako hanebně nespravedlivý — nemůžeme říci, že dnešní generace drží je bez práva. Neboť jednak většinou tehdy již nabyli nemovitého vlastnictví předchůdcové jejich v souhlase s tehdejšími (třeba kruté nespravedlivým) právem — jednak zhojil bezpráví i čas i skutečnost, že nabyli vlastnictví další a další nabyvatelé, kteří ve světle práva stali se držiteli právními a poctivými. Desky zemské a knihy pozemkové jsou zrcadlem právních a jen právních poměrů k nemovitým statkům.

4. Tím arci není řečeno, že by jejich država byla nesporná s hlediska sociální a dějinné spravedlnosti, ani to, že by surová křivda, způsobená habsburskými despoty, měla zůstatí neodčiněna, ani to, že by váleční zločinci s markýzem Gerem v čele měli zůstatí pány české půdy, aby její bohatství, dobývané mozoly českého lidu zůstalo zbraní k podkopnému zápasu proti českému státu. Lituji, že první, revoluční období našeho nového života nezúčtovalo alespoň s oněmi zlosyny, jejichž skutky byly celému světu známy. Revoluce má právo, dáti se unášeti vzkypělým citem a stavěti svět před hotové události. Nebylo třeba, bráti jim život, ale nemovitý majetek — nejtěžší zbraň — měl býti vyrván z rukou brutálního a všeho schopného nepřítelů.

Dnes již jsme právním státem, máme ruce spoutány mírovými smlouvami a silně pochybuji o tom, zda máme tolik volnosti, abychom mohli zákonodárným aktem úplně

dohmati, co jsme mohli a měli učiniti nekrvavou mocí na počátku období revolučního.

Základnou pro další postup jest ovšem zásada, že nic — ani soukromé vlastnictví nesmí býti překážkou, aby bylo vykonáno to, co jest jasným a samozřejmým zájmem celku. Sami stouletý občanský zákoník, který byl daleko vzdálen dnešního sociálního ctení, ustanovil, že tam, kde toho záda obecní zájem, musí i pne vlastnictví ustoupiti to jest základ pro velevýznamné, veledůležité akce veřejné, které nazýváme vyvlastněním. Nevím, zda by nebylo bývalo výhodnější, kdyby hned před rokem byl vydán důkladně vypracovaný zákon vyvlastňovací, a kdyby se bylo bývalo hned přikročilo k vyvlastňování nejrozsáhlejších, nejnespravedlivějších držav pozemkových. Zákon vyvlastňovací byl by se snadno porídil, protože jsou tu z minulosti výborné vzory a mimo to vyzkoušene dlouholetou, rozsáhlou praxí. Bylo by stačilo, provesti nekterá přizpůsobení a vytvořiti soustavu přechodných ustanovení, zabezpečujících zájem státu proti obcházení a marení díla vyvlastňovacího a rozšíření na pr. organizaci hypoteční banky tak, aby mohla býti uverovým zprostředkovatelem statní akce pozemkové.

Sociální radikalismus však zadal v prve radě silného sílova, nesla, vykřiku, který by působil na nedockavý dav. Nejprve se chtělo, aby zákon prohlásil všechny majetky pozemkové, přesahující určitou výměru, za vlastnictví statní. Když se ukázala nemožnost, uvéstí toto horečné blouznění socialisační rázem ve skutek, našlo se východiste v mírnejším, ale za to důtém slově — zaboru. Zkušenost ukazala, že kouzelné slůvko, pozdravené obecným uspokojením, uklidnilo snad sice zastupy, ale neposunulo skutečného díla reformy o nic ku předu. Skutečné plody přinese akce, která — ať ji pokřtím tak či onak — nebude nicím jiným, než původně zavrženým vyvlastněním.

Vyvlastnění znamená odnětí vlastnictví za přiměřenou náhradu. Bylo nepřijatelným pro ty, kteří volali (at upřímně nebo také nikoli) po odnetí vlastnictví bez náhrady. Nevím, kolik pozemků získá republika bez náhrady, ale tuším, že strašně málo, ano u přirovnání k celku téměř nic. Uvážíme-li, že nejde o majetek několika šlechtických rodin, o několik fideikomisů, které byly pobělohorskými konfiskacemi vyrvány z rukou českých pánů a měst, nýbrž o všechen nemovitý majetek, který přesahuje 150 ha půdy zemědělské nebo 250 ha půdy vůbec, pochopíme snadno, na jakém jsme rozcestí. Buď odnětí bez náhrady, t. j. konfiskace, čili oficiální loupež, rozsáhlejší než byla ta, kterou po třech stoletích, podnes nazýváme zločinem proti spravedlnosti — nebo odnětí za náhradu, čili vyvlastnění. Pro druhou cestu mluvím mimo jiné důvody i ten, že zasadí-li se někde rána spravedlnosti, prohlásí-li se někde zákonem nespravedlnost a násilí za právo, nikdo nedohlédne, kde se na této nakloněné rovině zastavíme a zda se vůbec zastavíme. Je samozřejmo, že musíme jíti cestou výkupu, chceme-li zachovati právní řád, chceme-li před světem platiti za stát právní.

5. Zákon praví, že vyvlastněnci má se dostati náhrady přiměřené. To je arci pojem dosti pružný a dává možnost, aby otázka přiměřenosti byla posuzována dle všech okolností, zejména i dle sociálně politického účelu díla reformního: Zákon o zajištění půdy drobným pachtýřům, který byl první splátkou na vyvlastnění a přiděl

půdy zemědělské, obsahuje v § 8. ustanovení, které možno považovati za zásadní. »Náhradu za požadovaný pozemek (přejímací cenu) vysloví soud, vyslechna po případě znalce (§ 17.); při tom jest se řídit cenami pozemků v téže krajině z r. 1913.« Nemyslím, že by toto ustanovení znamenalo totéž, jako kdyby zákon pravil: »Vlastníkům náleží cena, jakou měl pozemek v roku 1913.« Bude asi nutno přihlídnouti ku změně hodnotě peněz alespoň do jisté míry. Úplné přepočtení na dnešní hodnotu koruny znamenalo by ohromné zatížení nabyvatelů nebo státu — zejména v případech, kdy cena nebude placena ihned v plné částce odhadní, nýbrž úvěrem na dlouhou dobu (na př. cennými papíry slosovatelnými anebo rentou amortizační). Neboť při pravděpodobném vzestupu hodnoty peněz nastalo by nepřiměřené obohacení dosavadních vlastníků na účet nabyvatelů půdy nebo státu. Bude tu nutno hledati jakýsi střed, pro obě strany přijatelný. Již z toho je vidět to, co platí pro celé dílo pozemkové reformy, že o zdaru nebo nezdaru nerozhodne jen zákon (který ani nemůže býti naprosto ideálně spravedlivým na všechny strany), nýbrž hlavně způsob provádění. Všechno spočívá na tom, aby tento velkolepý podnik, jeden z největších, jaké nás čekají, přišel do rukou rozumných a spolehlivých. Složení pozemkového úřadu má pro národ i stát význam nedozírný.

Totéž platí o zákoně, kterým se má upravit úvěr pro nabyvatele půdy. Uvažme jen, že člověku pranic nepomůže půda bez stavení, nářadí, dobytka — bez úplného zařízení, nutného k hospodářství, k němuž patří i osev a zaopatření hospodáře do prvních žní. Proto jistě bylo správné, že byl učiněn začátek zajištěním půdy pro malé pachtýře, kteří již zařízení mají. Také zákonné ustanovení o nuceném pachtu má zdravý smysl přechodného opatření, aby první hlad po půdě uspokojen byl zatím alespoň pachtem k doplnění malých majetků na určité minimum a ku zcelení a zaokrouhlení usedlostí. Neboť k přidělu půdy skutečně vyvlastněné nutno přikročiti po zralé úvaze — snad i po projití určitým stavem pokusným — ale rozhodně dle důkladně promyšleného, dle všestranně a do posledních důsledků uváženého systému. Nesoustavný postup dle náhodlivých nálad a nátlaků, jak se v jednotlivých obvodech vyskytnou, dle hesel a cílů politické agitace nebo teroru, mohl by mít účinky přímo rozvratné.

Vzpomeneme-li, jak se vyvíjela myšlenka reformy, jak se vycházelo od zásady odčinění nespravedlivého a mstivého vyloučení země po Bílé Hoře, od latifundií, které nemohou býti jednotlivcem skutečně spravovány, které jsou vlastně soustavou příživnictví, kde privilegovaná rodina může nečinně a rozmařile žíti z mozolů námezdného lidu — vidíme obrys jediné správné soustavy: začítí od majetků největších a znenáhla sestupovati k menším a bude-li touha pozemková neukojena, sestoupiti až k hranicím državám, podrobeným vyvlastňovací akci státní. Nejhorší methodou by bylo na mém soudě, rozdělití práci dle okresů a začítí snad v okresech, kde se nejvíce křičí. Nikde není zákonného ustanovení, dle něhož by musil člověk dostati půdu právě tam, kde snad náhodou bydlí. Nezbytým a také sociálně zdravým jest jistý pohyb obyvatelstva, aby se dostalo přiměřené množství lidí do krajin, které byly dosud vyliďňovány soustavou hospodářství latifundiového a aby se ulevilo krajinám, přelidněným neuspokojenými žadateli půdy. Nevím, proč by se

mělo hověti zakořeněné nehybnosti lidí, kteří by nejraději viděli, kdyby se jim základ práce a blahobytu peckud možno donesl na dosah ruky. Kdyby se postupovalo dle okresů, byla by docela znemožněna ta část programu, která se jmenuje znárodněním půdy české, ale zároveň by se došlo k absurdnímu výsledku, že by v jednom kraji roztržštěn byl všecek majetek zemědělský, pokud to vůbec je možno dle zákona, ale jinde by zůstaly nedotčeny latifundie, sociálně i hospodářsky zavržitelné. Nejde jen o rozdělení velkých držav pozemkových, nýbrž zároveň — ne-li v prvé řadě — o vnitřní kolonizaci, o zdravé rozvržení obyvatelstva zalidněním krajin, trpících nedostatkem osídlení.

Mohou-li jinde kolonisovati země za mořem, země jiných pásem, jiných podmínek a způsobů života — proč bychom my nemohli kolonisovati svou vlastní zemi, území svého státu? Má býti zásada nehybnosti hmoty vůdčí myšlenkou při díle sociálním, jehož látkou jest živý, myslící a pracující lid?

6. Úkoly, které se tu vyskytují, jsou — jak patrné — velmi vážné a velmi nesnadné. Ale zdá se mi, že daleko obtížnější a pro budoucnost závažnější jest otázka: jak naložiti půdou vyvlastněnou? Kdyby se prostě velké majetky zemědělské a lesní rozparcelovaly a převedly do svobodného vlastnictví nabyvatelů, nastaly by věci, které jistě nejsou žádoucí. Snad by vznikl rozsáhlý řetězový obchod s pozemky, nebo alespoň to, že by zámožní lidé zase kupovali z druhé ruky a nastalo by zase nahromadění půdy v rukou nových zemanů. Jest tedy omezení vlastnictví naprosto nezbytno, má-li býti dosaženo cíle. Objevuje se myšlenka, aby pozemek, získaný přidělem, byl po určitém řadu let nezczizitelným bez svolení úřadu pozemkového. Tím by se jistě dosáhlo určitého ustálení poměrů — ale snad by bylo správnější a důslednější, vysloviti předkupní právo státu pro všechnu budoucnost; a to nejspíše tak, že by stát nebyl povinen převzítí nemovitost za cenu, kterou někdo vlastníku nabízí, nýbrž že by ji mohl vykoupiti za cenu odhadní, a že by se toto právo na výkup vztahovalo i na případ, kdyby zůstavitel závětí nabízel nemovitost dědici, který v daném případě není zůstavitelovým dědicem zákonným. Kdyby toto právo státu (nikoli povinnost) platilo i proti tomu, kdo nemovitost koupil ve dražbě, a to tak, že by stát převzal usedlost za cenu a za podmínek, za kterých byla přiknuta vydražiteli — nebylo by třeba vymýšleti obtížné soustavy — omezení úvěru — která ostatně může býti přímo nebezpečna řádnému hospodaření na usedlostech. Ale o této věci jest, tuším marno uvažovati, protože kostky jsou vrženy.

Tyto myšlenky kupí se kolem zásadního stanoviska, aby nabyvatelé půdy stávali se jejími vlastníky v dosavadním smyslu slova, byť i omezenými do jisté míry ve svém právu disposičním. Pro zásadu vlastnictví mluví mnoho důvodů. Především to, že touha po vlastnictví jest živelným proudem v duši lidu zemědělského. Neklamme se tím, že v přítomné chvíli mnoho se mluví proti vlastnictví. Toto volání velmi ochladne, jakmile ti, kdož zatím vlastníky nejsou, nabudou možností, aby se jimi stali. Dalším důvodem jest, že zákon v drobném pachtu již vlastnictví k půdě, dosud najaté, poskytuje, že mnoho z půdy vyvlastněné připadne na zaokrouhlení a doplnění starších majetků, že vlastníky zůstanou ti, kdož reformou zůstanou nedotčeni, že vlastníci latifundií zůstanou vlast-

níky zbytků, které dle zákona zůstanou vyloučeny z vlastnictví, že tedy v zemědělství zůstane třída plných vlastníků v dosavadním smyslu slova.

Jest konečně jedno, jakým způsobem pokřtíme poměr neúplného vlastnictví; u nás se klade na různé křtiny právních institucí skutečně až malicherný důraz. Ale jest otázka: má v přítomné době republika odvahu a meč, aby veškerou půdu zemědělskou učinila předmětem nového právního poměru, který by nebyl vlastnictvím v dochovaném, tisíciletým vývojem utvořeném smyslu slova? Velice o tom pochybuji. Nejvýše by se mohla k tomu odvážit v příčině nabyvatelů nových. Ale pak se tvoří základ k třídnímu boji v zemědělství, k boji mezi vlastníky úplnými a polovičními. A to je věc, nadmíru odpovědná a nebezpečná pro klidný vývoj poměrů v budoucnosti. Vlastnictví snese jen jistou míru omezení, ale omezení toto — ospravedlněné vlastností zemědělské půdy jako životní podmínky národa a státu — bude trvale snesitelným jen tehdy, bude-li všeobecné. Zemědělský lid má ohromný význam pro život národa. Jest pramenem lidí duševně i tělesně nejsilnějších, nejzdravějších. Jest třeba pamatovati na to, aby tento lid upřímně jako dosud lnul ke své půdě, aby měl podmínky spokojenosti a štěstí. Právě-li se, že otázka sociální jest matematika, dovoluji si tvrditi naopak, že sociální otázka jest psychologie. Budoucnost ukáže, která z obou myšlenek je správnější. Jsem přesvědčen, že zkušební kámen života dá za pravdu té zásadě, kterou zde hájím proti studené zásadě sociální matematiky.

Ke všem těmto otázkám druží se řada otázek dalších, na něž může odpověděti jen odborník. Je to hlavně otázka, jaký význam pro výživu lidu a pro technický vývoj zemědělství má velkostatek, a dále, zda velkostatek v rukou individuálního vlastníka nebo pachtýře může býti rovnocenně nahrazen velkostatkem v režii státní nebo ve vlastnictví družstevním. Zde myslím, že se ani při nejobjasnějších a nejhlubších úvahách odborníků neobejdeme bez pokusu. Jest sice pravda, že tu jsou již mnohé vzory v cizině, které svádějí k následování. Ale jsou to soustavy, provedené v jiných zemích a s jiným lidem. Duše národa je základním článkem, základním živlem při všech těchto konstrukcích a také náš lid musí býti vyzkoušen. Zase tu přichází k rozporu mezi logikou a psychologií a zase rozhodují ve prospěch psychologie v lidu i lidového státu.

7. Konečně třeba se zmíniti o metodě zákonodárné. A tu bych rád viděl založeno na ryzi, jasné a plnoobsažné pravdě. Sociální neklid působí, že se naše zákonodárství ve mnohém směru uchyluje k politice kulatých slov, která mají teprve později dospěti k vyhrančenému smyslu. Lidu předkládá se namnoze veliký a krásný obal bez obsahu; do toho se vsunuje obal menší a zase menší, až na konec přijde vlastní, skutečně a životně jádro. Snad to hovoří metodě uklidnění, rychlého, prozatímního uspokojení. Snad je pravda, že pobouřená massa dá se na chvíli uspokojiti jakýmsi kornoutem, pro který se teprve připravuje ztravitelný obsah.

Ale to není metoda vychovávací. Pravda může býti ověřena jen shodou se skutečností života. Co odporuje životu, nestane se pravdou ani když se zahálí do roucha pravdy. Vychovávají lid, to znamená, mluvit k němu přímo a jasně, vésti jej k poznávání pravdy a k účtu před ní. Jisté přikrašlování na úkor skutečnosti je snad

všeobecným zvykem při agitacích a na táborech lidu, ale snížití zákon na prostředek agitační, tvořiti zákon, který neupřímně zahaluje pravdu, to jest dle mého mínění hřích na mravním vývoji lidu a těžce se mstí. Podkopává víru v právo a právní řád, učí občanstvo, nepojímati vážně právní ustanovení a nevěřiti úplně tomu, co se prohlašuje ve slavnostní formě zákona. Učí to zálučnosti a obcházení.

Rozvažme dobře, co chceme; ale rozhodneme-li se pro určitou myšlenku, jděme za ní důsledně, poctivě a dle pravdy.

Rozhodnutí nejvyššího soudu.

Soudní opatření podle § 168, obč. zák. teprve po narození nemanželského dítěte vydané nevyplňuje účel tohoto ustanovení, třebaže návrh matčin podán byl již před porodem.

Nemanželská matka podala dne 13. února 1919 u soudu žádost, aby nemanželský otec přidružen byl ku složení předem částky potřebné ku krytí nákladů porodu a šestinedělí ve smyslu § 168, obč. zák. Žádostí bylo usnesením ze dne 27. května 1919 vyhověno, ač dítě její se narodilo již před tím, dne 2. května 1919.

Rekursní soud usnesení to zrušil.

Dovolacímu rekursu nejvyšší soud nevyhověl z těchto důvodů:

Soud rekursní správně vystihl účel ustanovení §u 168, obč. zák. ve znění §u 11, cis. nař. ze dne 12. října 1914 č. 276 ř. z. vyluknuv, že právě v době bezprostředně po porodu život nemanželského dítěte nevíce jest ohrožen a matce pravidelně se nedostává prostředků ke hrazení nutných výloh porodem vznikajících. že proto, aby těmto nesnázám bylo odmoženo v zájmu dítěte a matky a aby v okamžiku narození dítěte byly tu peněžité prostředky k uhrazení nákladů v § 166. a 167, obč. zák. uvedených, matce přiznán byl nárok, aby již před porodem domáhala se na souložníku zálohy na krytí potřebných útrat.

Má-li býti dosaženo tohoto účelu, musí plnění nemanželského otce včas, totiž před narozením dítěte, býti zabezpečeno. V první době po sletnutí matka nebývá s to, aby uplatnila příslušný nárok a je-li toho potřeby, soudně zjednála mu příchod, takže by nárok zpravidla pozdě byl uspokojen. Soudním opatřením podle §u 168, obč. zák. teprve po narození dítěte vydaným však zmíněný účel se nevyplňuje, třebaže návrh matčin podán byl před porodem.

Proto jest v přítomném případě rozhodnutím pouze a jedině okolnost, že v době, kdy první soudce učinil své usnesení (23. května 1919), dítě navrhovatelkou očekávané bylo již narozeno (2. května 1919), nikoli však okolnost, že směr o uznání otcovství, alimenty a náhradu škody zahájen byl teprve 15. srpna 1919. Opatření prvního soudu bylo dle toho, co vyloženo, bezúčelné, nemohlo býti ponecháno v platnosti a bylo soudem rekursním právem zrušeno.

Být i nemanželský ve svém rekursu stěžoval si jen do výše zmíněné jemu prvním soudem zálohy, byl soud rekursní podle §u 2., č. 55, cis. patentu ze dne 9. srpna 1854 č. 208, ř. z. nejen oprávněn, ale i povinen přihlížeti z moci úřední k tomu, že odpadá předpoklad §u 168, obč. zák.

Rozhodnutí nejvyššího soudu v Brně ze dne 16. prosince 1919 č. j. R I 466/19-1.

R. z. s. Dr. J. Říha.

Zjišťování náhrady za vyvlastněné pozemky.

První soud stanovil k návrhu vyvlastnitelovu náhradu za jím vyvlastněné pozemky podle posledního způsobu jejich obhospodařování (jako louky).

Rekursní soud zvýšil náhradu s ohledem na to, že pozemků dá se použiti jako pozemků stavebních alespoň v budoucnosti, jelikož regulační plán města sahá právě až k pozemkům těm a že pozemky okolní na vyvlastněné pozemky takofka hraničící, již stavebními parcelami jsou.

Dovolacímu rekursu nejvyšší soud v rozhodnutí svém ze dne 28. ledna 1919 R I 18/18 nevyhověl uváživ:

Dle §u 4. zákona ze dne 18. února 1878 č. 30 ř. z. a §u 365, obč. z. musí vlastnictví věci za přiměřené odškodné býti po-